

RECENZÍÓ

UNGVÁRI TAMÁS: A FELEDÉS ENCIKLOPÉDIÁJA, SCOLAR KIADÓ, BUDAPEST. 2009.

Ungvári Tamás memoárja két olyan politikai ideológiát tár elénk, amelyek a történelem bizonyos korszakaiban mozgatták a világot. Ungvári négy nagy fejezetre osztotta visszaemlékezéseit. Jelen recenzió nem terjed ki az összes fejezet ismertetésére, *A pokol térképe és a Halványuló arcok* című fejezetek bemutatására helyeztük a hangsúlyt.

Minden fejezet egy személy életét és tragédiáját mutatja be. Ezek az életpályák keresztül megismerhetjük, hogyan vállhatott valaki kommunistává a faszizmusban és fasisztává a kommunizmus idején. Képet kapunk arról, hogyan vesztették el emberek mindenüket szinte pillanatok alatt. Ma már elképzelhetetlen, hogy valaki egyetlen darab megrendezésével a halálos ítéletét írja alá. Sajnos Pütkösti Andor színházigazgató, Felkai Ferenc drámaíró és Kemény Simon szerkesztő ezt tették. A Kemény Simon felvett név volt, a nevet Hunyadi János vitézétől kölcsönözte (a vitéz páncélt cserélt Hunyadiéval az 1442-es csatában, így a török őt ölte meg Hunyadi helyett). Kemény Simon újságíró-szerkesztő egész életében ezt a példát követte. Pütkösti öngyilkos lett, Felkai természetes halállal halt meg, de érdemeit soha nem ismerték el. Felkainak *Néró* című darabját – ami a vesztüket okozta – Jean-Paul Sartre fordította franciára, majd a világháború után a *Temetetlen holtak* című darabját játszották Pütkösti és Felkai színházában.

A bemutatott sorsok között olvashatunk olyan személyről is, aki az elmeosztályra jutott és tíz körmével kapaszkodott abba, hogy ő valaki, hogy nem értelmetlen az élete és nem vesztett el mindent. Voltak családok, amelyek az öngyilkosságot választották, ahelyett, hogy viseljék a sárga csillagot. Mert aki hordta, az nem számított embernek, borzalmas megáláztatásokat kellett átélniük. Ismerünk olyan életpályát, amelyben a néma tiltakozás jutott kifejezésre. Szerb Antal a feleségének a következőket írta egy levelében: „*Maga a munkatábor direkt kellemes, nyaralásszerű mostanában, csak Radnóti Miklós két erénye, a hűség és a félelem teszi oly nehézé ezeket a napokat.*” Radnótit dicséri, miközben inkább lebukatta saját magát, minthogy megszökjön, és végül agyonverték.

Örkény élete nem torkollott hasonló tragédiába, ő nem lett öngyilkos és agyon sem verték, a saját fegyverével védekezett: az iróniával és a humorral. Ungvári is ezekhez az eszközökhöz nyúl. Fontos, hogy ez a memoár azért van nagy hatással az olvasóra, mert a

szerző saját élete is ott rejlik a sorok között. Konkrét eseményt csak kettőt mesél el. Megtudjuk, hogy gyerekként hogyan élte meg Pest megszállását, mit érzett, amikor látta, hogy nagybátyját egy akna szakítja szét és látta nagynénjét megőrülni. Mindezek ellenére írása mégsem válik személyeskedő, folyton csak vádló művé. Bár vádol, de jogosan. Felelősségre vonja a magyarságot, azért, mert mára már feledésbe merült olyan emberek neve, akik jelentős dolgot tettek. Sajnos olykor már a szakemberek sem ismerik nevüket, ilyen például Baumgarten. Mindenki csak a róla elnevezett irodalmi díjról tud, de róla már nem. Manapság egyre kevesebben ismerik Rejtő Jenőt, aki a kommunizmus áldozata lett. Harminchat évesen vesztette életét az ukrainai hámezőkön.

A kommunizmus idején számos nagyformátumú egyéniségnek kellett azt megélnie, hogy az elnyomás ellen valójában már csak sírfeliratukkal tudtak „tiltakozni”. Szembetalálkozunk azzal is, hogyan vált valaki hithű kommunistából ellenzékivé, olykor csak a politikai szélirányváltozások miatt. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül a mű utolsó fejezetét sem, ami a Kádár korszaktól indul, és egészen napjainkig jut el. Tökéletes kritikáját adja közéleti emberek színészkedési mániájának és annak, hogy miként válnak saját maguk paródiájává. „*A pózokat természetesen egészíti ki a braty.*” A szerző elgondolkodik azon, hogy ezek után mi jön még. A válasz a napi politika. Ahol a „*Kutyaházit*” keresi a rendőrség, közben ő a világhálón üzen, más tévés interjúban nyíltan vitatja az újságíró faji leszármazását. „*Az ügyész nyomoz, de nem boldogul, feltehetően nem azért, mert vadul tehetséges.*” Érdekes és elgondolkodtató mondata ez az írónak.

Úgy gondolom, hogy Ungvári Tamás újat akar mondani és adni. Kifejezi, hogy magyarságunk valahol ott kezdődik, hogy tudunk saját kiemelkedő tehetségeinkről és ismerjük az életpályájukat. Mindegy, hogy zsidó vagy sem, ember és a hazáját szolgálja.

„*Kosztolányi és társai, azok az elfeledett arcok, azok, aki a színpalak mögött is jót akartak, akik nem hódoltak be a Kárpátok alatt.*”

Sándor Márta
Egyetemi hallgató
ME BTK Történelem szak BA
3515 Miskolc-Egyetemváros